

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва С. А. Тенденції розвитку системи дошкільних навчальних закладів різних типів в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) / автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 – заг. педагогіка та історія педагогіки / С. А. Васильєва. – Миколаїв, 2017. – 23 с.

2. Венгловська О. А. Розвиток дошкільної освіти на Київщині (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / О. А. Венгловська. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 20 с.

3. Закон України «Про дошкільну освіту» / Верховна Рада України 1994-2013 Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

4. Про освіту: Закон України від 04.06.91. – К.: Верховна Рада Української РСР, 23 травня 1991 року. – № 1060 XII.: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/print1374502811728182>

5. Меленець Л. І. Розвиток дошкільних закладів у сільській місцевості України (1945–1991 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 «Заг. педагогіка та історія педагогіки» / Л. І. Меленець. – Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2014. – 20 с.

6. Про дальше поліпшення суспільного дошкільного виховання і підготовку дітей до навчання в школі: Постанова від 15 травня 1984 р. – № 210. – К.: Рада Міністрів Української РСР. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP840210.html

7. Постанова про Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття») / К., 3 листопада 1993 р. – № 896. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93/print1374671012135791>

REFERENCES

1. Vasylyeva, S. A. (2017). *Tendentsiyi rozvytku systemy doshkil'nykh navchal'nykh zakladiv riznykh typiv v Ukraini (druha polovyna XX – pochatok XXI stolittya)*. [Trends in the development of a system of pre-school educational institutions of different types in Ukraine (second half of the XX – beginning of the XXI

century)]. Mykolayiv.

2. Venhlovs'ka, O. A. (2013). *Rozvytok doshkil'noyi osvity na Kyivshchyni (druha polovyna XX – pochatok XXI stolittya)*. [Development of pre-school education in Kyiv region (second half of XX – beginning of XXI century):]. Kyiv.

3. *Pro doshkil'nu osvitu: Zakon Ukrainy*. [Law of Ukraine «On Preschool Education»]. Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

4. *Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 04.06.91*. [About education: Law of Ukraine dated 04.06.91]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/print1374502811728182>

5. Melenets', L. I. (2014). *Rozvytok doshkil'nykh zakladiv u sil's'kiy mistsevosti Ukrainy (1945-1991 rr.)*. [Development of pre-school establishments in the countryside of Ukraine (1945-1991)]. Kyiv.

6. *Pro dal'she polipshennya suspil'noho doshkil'noho vykhovannya i pidhotovku ditey do navchannya v shkoli: Postanova vid 15 travnya 1984 r.* [On Further Improvement of Public Preschool Education and Preparation of Children for Schooling: Resolution dated May 15, 1984]. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP840210.html

7. *Postanova pro Derzhavnu natsional'nu prohramu «Osvita» («Ukrayina XXI stolittya)*. [Resolution on the State National Program «Education» («Ukraine XXI Century»)]. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93/print1374671012135791>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДОБРОВОЛЬСЬКА Лідія Вікторівна – аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

Наукові інтереси: розвиток дошкільної освіти Півдня України.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DOBROVOLSKA Lidiya Victorivna – Post-graduate student of the Department of Pedagogy and Management of Education of the KHVZZ «Kherson Academy of Uncertain Education».

Circle of scientific interests: development of preschool education in the South of Ukraine.

Дата надходження рукопису 09. 12. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул.

УДК 316.354(477):0612

ЖУЛКОВСЬКИЙ Вадим Вікторович –

аспірант, старший викладач Хмельницького центру підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України
ORCID:0000-0001-9433-5298
e-mail: vadimoff@i.ua

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ВИХОВНИКА У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДІ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Актуальність

національно-патріотичного виховання на сучасному етапі зумовлена процесом

формування в Україні єдиної нації. Патріотичне виховання населення спрямоване на забезпечення цілісності, соборності України, що є основою української національної ідеї. Важливо, щоб об'єднання різних регіонів України, різних поглядів і думок для національного відродження, розбудови й удосконалення держави здійснювалось на базі демократичних цінностей, які повинні бути в основі національно-патріотичного виховання.

Рівень розвитку суспільства певною мірою залежить від стану і діяльності молодіжних організацій. Молодіжний рух надзвичайно важливий для функціонування держави. На сьогоднішній день для української молоді почуття патріотизму та національної гордості є надзвичайно важливим. Патріотами не народжуються. Патріотизм прищеплюється змалечку як надважлива риса людського характеру.

Яскравим прикладом національно-патріотичного виховання підростаючих поколінь є діяльність молодіжних організацій західної української діаспори, головну рушійну силу яких складають виховники. У патріотичному вихованні важливо правильно пов'язувати минуле і сучасне нашої країни, утверджуючи наступність кращих традицій попередніх поколінь.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Систему виховної роботи з молоддю у діяльності організацій національного спрямування висвітлено у працях Т. Алексеєнко, І. Андрухіва, В. Бугаєнка, М. Василик, І. Марчука, Н. Мисака, Т. Михайленко, О. Палійчук, І. Піц, І. Патриляка, Ю. Руденка, І. Руснака, Б. Савчука, М. Стельмаховича та інших українських учених. Однак досліджувана нами тема досі залишається недостатньо вивченою. Це дає нам можливість продовжити роботу у цьому перспективному напрямку.

Метою статті є виявлення позитивного досвіду виховної діяльності молодіжних громадських організацій, а також дослідження ролі виховника у вихованні підростаючих поколінь українців у західній українській діаспорі в окреслений період.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вихованні молоді беруть участь різні виховні чинники – родина, школа, церква, молодіжні організації, які разом утворюють виховне середовище. Перевага того чи іншого чинника у вихованні молодої людини, за виключенням вроджених якостей, є вирішальною для подальшого життя людини. Беручи до уваги те, що основний тягар національного виховання лягає в першу чергу на родину, а частково – на рідну школу й церкву, стає зрозумілим, що для виховної

організації залишається великий простір для діяльності. Тим більше, враховуючи той факт, що батьки дуже часто через життєві обставини не можуть багато часу присвятити дітям. У першу чергу, головну роль у виховній роботі молодіжних організацій відіграють особи, безпосередньо зайняті вихованням, тобто виховники. Робота виховника є дуже відповідальною і важкою. Тому її можуть виконувати тільки ті, хто має велику любов до молоді, розуміє виховний ідеал, має педагогічні здібності, знання та досвід. Виховники мають почесне звання «різьбарів душ». Від них великою мірою залежить витвір майбутнього – сформована молода людина [7].

У процесі виховання беруть участь дві діючі особи – виховник і вихованець.

Виховник – це особа, яка своєю педагогічною діяльністю, своїми знаннями, прикладом духовно формує молоду людину з метою підготувати її до суспільного й особистого життя [5].

Вихованець, натомість, це особа, яка ще не повністю розуміє свої вчинки, вміння та роль у майбутньому житті. Дитина, формуючись, швидко підпадає під вплив оточення, вчиться на прикладах.

Займаючись виховною роботою, виховник повинен собі усвідомлювати, що [4]: він є «різьбарем» характеру і душі молодого покоління; щоб праця виховника була успішною, він повинен мати основні знання щодо діяльності організації; виховнику необхідно виконувати свої обов'язки сумлінно і з повною відповідальністю перед Богом та нацією; щоб робота виховника була успішною, він повинен мати основні знання про психічний і фізичний розвиток дитини, тобто знати духовні та фізичні властивості своїх вихованців, пізнати середовище і обставини, серед яких діти живуть; виховник повинен знати, якими методами і способами подати дітям підготований матеріал, щоб досягнути ціль викладу. Йому необхідно бути добре підготованим і зокрема передбачити відповіді на можливі запитання вихованців; виховник повинен усвідомлювати мету своєї виховної роботи, тобто, чого він бажає досягнути своєю працею.

Виховники – це ті старші за віком члени молодіжних організацій, які допомагають молоді [2].

Виховник виконуватиме успішно свою роль тоді, коли між ним і його вихованцями існують відповідні взаємини. Байдуже, за кого діти будуть вважати свого провідника. Найголовніше, щоб вони могли його любити й поважати.

Не матиме успіху такий виховник, який вважає, що заохочення та покарання – це основне у виховному процесі. Коли вихованці

виконують накази під примусом, без участі їхньої власної волі, без позитивних переживань, коли вони бездумно і сліпо піддаються волі виховника, вони не удосконалюються.

До основних рис особистості, якими повинен бути наділеним виховник, можна віднести [1]:

1. Йому необхідне знання психології, щоб бути у змозі керувати перебігом психічних процесів у вихованців. Основні поняття про психологію одержують виховники на курсах. Але ці знання мінімальні. Їх треба доповнювати читанням літератури та спостереженнями над своїми вихованцями.

2. Виховник повинен мати певний запас матеріалів для розповідей та інших заходів. У зв'язку з цим велика увага звертається на вимогу, щоб виховник вміло доносив інформацію до вихованців, володів досконало мовою, бо від цього залежить його вплив на дітей, його спроможність захоплювати вихованців проявом емоцій, красою слова, вмінням передавати всі моменти. Для розвитку мовленнєвих знань у школі та в організації існують різні засоби: вивчення поезії, влаштування конкурсів, вистав, публікації в газетах, тощо. Зокрема, велику роль у цьому процесі відіграє книга. Читання книжок дуже допомагає засвоювати мову, удосконалювати її.

3. Виховник повинен любити свою роботу. Якщо цього немає, він не буде мати позитивного впливу на дітей. Виховник особливий саме тим, що відзначається великою терпимістю і зацікавленістю життям дітей та молоді. Вихованці вимагають від своїх провідників постійного наполегливого заглиблення у все, що приносить співжиття з молодіжною організацією та кожним її індивідуальним членом. Якщо ж у виховників немає любові до своєї роботи, то вони стають «капралами» і основними засобами виховання вважають покарання, погрози або навіть побиття. Вони приносять дітям велику шкоду, бо можуть у деяких з них знищити довіру до людей і до організації на ціле життя.

4. Виховник успішний тоді, коли він вміє співати, грати на інструменті, коли в нього є здібності інсценізувати розповідь, подавши дітям вказівки, як це можна зробити. Взагалі вміння (майструвати, спорт, знання природи, птахів, дерев, тварин, астрономія тощо), успішність у навчанні — все це імпонує дітям і спонукає їх бути гордими за свого брата-чика виховника, наслідувати його.

5. Щирість у взаєминах. Виховник постійно повинен мати на увазі те, що його поведінка куди більше виховує, ніж те, що він наказує і говорить. Те, що він говорить, не буде переконливим, якщо за цим не стоїть

поведінка і вчинки виховника. Коли вихованці помітять нещирість у виховника, вони будуть розчаровані і потім важко буде сподіватися на довіру. Взаємини виховника з вихованцями повинні бути вимогливі, але приязні. Майстерність виховання можна найкраще пізнати по тому, що вихованці об'єднані взаємною довірою, високими почуттями, любов'ю до тих ідеалів, які є основою моралі та національного виховання.

6. Виховник не повинен розчаровуватись невдачами. Невдачі походять не тільки з вини вихованців, але, найчастіше, з вини виховника. При цьому потрібно звертатись за порадами до старших, досвідченіших фахівців і до підручників. Часто виховники самі не дбають про свою поведінку, про свою мову, про одяг та вчинки. Успішними є ті виховники, які розуміють мету виховання, люблять своїх вихованців, хочуть і вміють боротися з труднощами.

Виховник повинен мати ґрунтовні знання з української історії, географії, літератури, культури.

В еміграції кожний виховник повинен у першу чергу враховувати впливи чужого середовища, в якому дитина проводить так багато часу. Тому виховні засоби в розпорядженні виховника повинні бути відповідно сильні й успішні. Справа ця надзвичайно тонка і важка, адже найкращим засобом для виховання є живий приклад виховника або, точніше, всього виховного середовища. Діти підліткового віку шукають людей, які їм імпонували б, і намагаються їх наслідувати. Саме тому мрією юнака є одягнути на себе однострій, який носять старші, брати участь у маніфестаціях, в імпрезах. Молодь також захоплюється національними героями, а тому потрібна відповідна література, яка повинна доповнюватись розповіддю учасників визвольної боротьби.

Враховуючи вищезазначене, кожний виховник повинен у процесі навчання й виховання ставити собі такі завдання [6]:

а) Поглиблювати у дітей розуміння своєї національної ідентичності. Цієї мети можна досягнути, розповідаючи дітям у художній формі про славне минуле наших предків, які своїми справами й жертвами на благо Батьківщини залишили нам велику спадщину. Завдання полягає у продовженні їхньої роботи і виконанні їхніх заповітів.

б) Виховувати у дітей почуття національної гордості та розуміння, що їх належність до української національної спільноти підкреслить їх роль у кожному поселенні.

в) Удосконалювати знання рідної мови.

г) Готувати дітей до виконання окремих завдань у боротьбі за національне визволення.

Ці завдання щодо виховання треба розцінювати як першу стадію системи національного виховання української молоді на чужині.

Виховання відбувається в індивідуальних або групових формах [5, с.40]. Індивідуальне виховання дозволяє виховникові краще пізнати вихованця, вивчити його здібності та навички. Відповідно до них виховник може пристосувати свої матеріали та виховні методи. Але індивідуальне виховання має також свої негативні сторони, тому що дитина знає тільки свого виховника, а не своїх товаришів та складає про себе хибне враження.

Практично, у більшості випадків відбувається групове виховання — в школі, молодіжній організації, літніх таборах і т. п. Таким чином дитина пристосовується одразу до соціального життя, набуває знань про себе самого і про свою роль у групі.

У діаспорі перебували та перебувають мільйони українців, але багато з них це вже «мертві душі», тому що вони за короткий час втратили свою мову, звичаї й традиції.

Коли дитина потрапляє в чуже оточення, вона спочатку ставиться до нього вороже, але через життєву необхідність згодом змушена його пізнавати і вивчати через відсутність іншого виходу. Окрім того, дитина звикає до нових умов, прагне до нових знайомств та спілкування з друзями. В той час, коли не буде зовнішнього втручання, дитина починає втрачати ознаки своєї національної ідентичності або їх зовсім відкидає, як непотрібні в її розумінні. Вона прагнути до набуття нових навиків, які не відрізняють її від оточення. Це шлях так званої денационалізації. Приблизно в 7–10 років у дитини ці внутрішні конфлікти вже набувають певної виразності і для порятунку її як національної істоти на чужині потрібне втручання сторонніх сил, які допоможуть їй усунути внутрішні суперечності щодо національної приналежності. В багатьох випадках цими силами є батьки, але більшість дітей потребують опіки виховника, які разом до певної міри урівноважують вплив чужої школи на дітей.

Батьки й інші виховники повинні звертатись до почуттів молодої людини, акцентуючи увагу на те, що вона є дитиною батьків, які змушені були покинути свій рідний край, своїх друзів, могили своїх предків, і все інше, чим до того часу жили на Батьківщині. І тому вона повинна готувати себе до того, щоб бути корисною для рідного краю батьків. Цьому повинні сприяти родина, церква, школа, молодіжні та студентські організації.

Кожна молодіжна організація, зменшує турботи батьків у вихованні, даючи молоді культурні розваги, змістовний відпочинок у

позашкільний час, тобто саме тоді, коли від нудьги підліток чи молода людина може потрапити у середовище морально занедбаних ровесників [3].

Треба зазначити, що завданням молодіжних організацій національного спрямування є не дискримінація всього чужого, а виховання у дітей та молоді розуміння того, що вони покликані в еміграції, вивчаючи чужу мову й культуру, одночасно не забувати свого рідного та національного [6, с. 7].

Виконати це завдання можливо тільки тоді, коли діти та молодь, вивчаючи рідну мову, історію, побут та звичаї, зрозуміють, що український народ зробив вагомий внесок у світову культуру, що він не є гіршим від інших народів світу і що тільки через шанування і збереження свого національного буття вони зможуть бути рівноправними членами будь-якого іншого суспільства.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, молодіжні громадські організації діаспори відіграють важливу роль у вихованні та формуванні громадянської позиції у підростаючих поколіннях українців. Роль виховників у цьому процесі надзвичайно важлива. Саме від них великою мірою залежить формування молодої людини як повноцінного та патріотично налаштованого члена української спільноти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Горохович Т. Виховання і виховник / Т. Горохович. // Пластовий шлях. – 1977. – № 53. – С. 57–58.
2. Джулинська Т. Пластовий довідник / Т. Джулинська. – Торонто: Пласт, 2008. – 230 с.
3. Порадник одумівця. Виховні матеріали для виховників ОДУМ-у та посібник батькам – Торонто, 1971. – 246 с.
4. Проблеми виховання. // Записки виховника. – 1961. – № 23. – С. 51–52.
5. Саган З. Особа виховника / Зенон Саган. // Записки виховника. – 1960. – № 22. – С. 40–41.
6. Чуйко П. Виховна робота з молодшим юнацтвом / Петро Чуйко. // Записки виховника. – 1959. – № 20. – С. 6–7.
7. Чумак Я. Виховні проблеми СУМ-у / Ярослав Чумак. // Записки виховника. – 1962. – № 29. – С. 73–76.

REFERENCES

1. Horokhovych, T. (1977). *Vykhovannia i vykhovnyk*. [Education and educator]. Kyiv.
2. Dzhulynska, T. (2008). *Plastovi dovidnyk*. [Plast directory]. Toronto.
3. *Poradnyk odumivtsia. Vykhovni materialy dlia vykhovnykiv ODUM-u ta posibnyk batkam*. (1971). [Advisor to a member of the UDUY. Educational

materials for the UDUY-educators and parent's guide]. Toronto.

4. *Problemy vykhovannia*. (1961). [Education issues]. Toronto.

5. Sahan, Z. (1960). *Osoba vykhovnyka*. [Individual teacher]. Toronto.

6. Chuiko, P. (1959). *Vykhovna robota z molodshym yunatstvom*. [Educational work with junior youth]. Toronto.

7. Chumak, Ya. (1962). *Vykhovni problemy SUM-u*. [UYA educational issues]. Toronto.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЖУЛКОВСЬКИЙ Вадим Вікторович – аспірант, старший викладач Хмельницького центру

підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України.

Наукові інтереси: національно-патріотичне виховання молоді західної української діаспори, пенітенціарна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZHULKOVSKIY Vadym Viktorovych – postgraduate student, senior lecturer at the Khmelnytskyi Staff Advanced Training School of State Criminal-Executive Service of Ukraine.

Circle of scientific interests: national-patriotic education of youth of the western Ukrainian diaspora, penitentiary pedagogy.

Дата надходження рукопису 09. 12. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул.

УДК: 37.011.3.02-051:615.85

ЗАЇЧКО Антоніна Сергіївна – аспірантка кафедри педагогічної майстерності та менеджменту І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
e-mailamy.neurofunk@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕРАПІЯ ЯК НОВІТНЯ ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ШКОЛИ І СТУПЕНЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У системі освіти України нині відбуваються прогресивні зміни, пов'язані з оновленням змісту, форм і методів у професійній діяльності вчителів початкової ланки освіти для пошуку нових перспективних технологій навчання та виховання учнів відповідно до європейських вимог та професійних стандартів. Особливий інтерес до вивчення новітніх терапевтичних технологій приваблюють все більше педагогічних працівників з метою розвитку ключових освітніх компетентностей учнів.

Розв'язання проблеми модернізації сучасного освітнього процесу, його особистісно-діяльнісний аспект ґрунтується на впровадженні педагогічної бібліотерапевтичної техніки. Саме вона є основним положенням нової парадигми освіти. Від неї залежать індивідуальна освітня траєкторія учня та програма його життєдіяльності в цілому.

Педагогічні інновації у галузі виховання та розвитку учнів молодшого шкільного віку являють собою певну внутрішню систему й органічно вписуються в освітній простір школи І ступеня. Специфіка педагогічної бібліотерапевтичної технології полягає у тому, що її мета конкретизується точними, наперед прогнозованими результатами у певному часовому періоді.

Про вплив книги на людину було відомо з давніх часів, тільки на початку нашого століття почали розглядати книгу як засіб для зміни мислення або поведінки людини. І тільки на сьогодні це питання постало перед учителем початкової ланки освіти, як заохотити дитину з раннього віку до читання книжок з метою вирішення її психологічних та побутових проблем, покращення навчальної діяльності, виховання особистісних орієнтирів у просторі соціальних чинників, підготовки життя у соціумі через засоби педагогічної бібліотерапії [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду виявив низку досліджень, що з'ясовують теоретичні основи бібліотерапії, а саме: аналіз її теоретичних засад, предмета, мети, завдань (Ю. Дрешер, Б. Сімонов, М. Назаркін, О. Міллер та ін.); аналіз бібліотерапії з позиції різних галузей знань: медицини (О. Міллер, Ю. Дрешер), педагогіки (І. Тихомирова), бібліотекознавства (І. Казарінова, О. Смагіна), бібліосоціології (Р. Трофімова, Т. Тетеріна); психології (Л. Жабицька, І. Кукарєва, А. Михайлова) та ін.

Водночас сформувалось декілька наукових напрямків дослідження у яких виділяються лише окремі аспекти бібліотерапії у зв'язку з вивченням інших явищ та процесів: